

Akadeemik
Tšeslav Luštšik
15.02.1928-08.08.2020

Tšeslav Luštšik, Eesti eksperimentaalfüüsika üks tugisambaid, sündis 15. veebruaril 1928. aastal poola päritolu perekonnas kolmanda põlve peterburilasena. Elanud üle Leningradi blokaadi, lõpetas ta 1946. aastal kuldmedaliga keskkooli, 1951. aastal Leningradi riikliku ülikooli füüsikateaduskonna, kaitses 1954. aastal teaduste kandidaadi (praegu ekvivalentne PhD kraadiga) väitekirja ning 1964. aastal füüsika-matemaatikadoktori väitekirja. 1968. aastal omistati talle professori kutse.

Tšeslav Luštšik siirdus 1954. aastal oma teadusliku juhendaja, tollase Tartu ülikooli rektori Feodor Klementi kutsel tööle füüsika ja astronoomia instituuti Tartus (alates 1973 füüsika instituut). Kogu tema edasine teaduselu möödus selles instituudis, kus ta aastatel 1960–1993 oli ioonkristallide füüsika sektori juhataja ja 1974–1990 osakonnajuhataja. 1964. aastal valiti Tšeslav Luštšik Eesti teaduste akadeemia liikmeks.

Akadeemik Luštšiku peamisteks uurimisvaldkondadeks on olnud tahkisefüüsika, laia keelutsooniga materjalide optika ja spektroskoopia. Ta on rajanud rahvusvaheliselt tunnustatud isolaatorkristallide füüsika koolkonna Tartus ning mõjutanud selle valdkonna arenguid mitmetes riikides. Ta on kolme monograafia ja üle 400 teaduspublikatsiooni autor või kaasautor. Tema juhendamisel on kaitsnud 50 füüsika- ja keemiakandidaadi väitekirja ehk kaasaja mõistes doktoritööd. Paljud tema õpilased on valitud Eesti, Läti ja Venemaa teaduste akadeemiate liikmeteks.

Tšeslav Luštšik pälvis juba 1959. aastal teadlaste rühma koosseisus Nõukogude Eesti preemia. 1988. aastal tunnustati teda Eesti teaduste akadeemia medaliga ning 2004. aastal Eesti vabariigi teaduspreemiaga (nn elutööpreemia) pikaajalise ja tulemusliku teadus- ja arendustöö eest. 2006. aastal omistati talle Valgetähe III klassi teenetemärk ja 2008. aastal Tartu ülikooli suur medal.

NIMI	Tšeslav Luštšik
TEADUSALA	Tahke keha füüsika
UURIMISTÖÖ PEASUUNAD	Laia keelutsooniga materjalide optika ja spektroskoopia, dielektrikute kiiritusfüüsika
VALIMISAEG	30. oktoober 1964
AKADEEMIA OSAKOND	Astronoomia ja füüsika osakond
SÜNNIAEG ja -KOHT	15. veebruar 1928 Peterburi

HARIDUS	1946 Leningradi 289. Keskkool 1951 Leningradi Riiklik Ülikool
TEADUSKRAAD	1954 füüsika-matemaatikakandidaat, Leningradi Ülikooli juures, teema: <i>Investigation of trapping centres in alkali halide crystal-phosphors</i> 1964 füüsika-matemaatikadoktor, Leningradi Riikliku Optika Instituudi juures, teema: <i>Physical processes in alkali halide crystal-phosphors</i> 1968 professori kutse
TEENISTUSKÄIK	1951–1954 aspirantuur Leningradi Ülikooli juures 1954–1959 Füüsika ja Astronoomia Instituudi vanemteadur 1960–1986 samas (alates 1973 Füüsika Instituudi) sektorijuhataja 1974–1988 samas osakonnajuhataja 1986–1993 samas laboratooriumijuhataja 1994–2012 vanemteadur 2013–2018 teaduskonsultant
TUNNUSTUSED	1959 Eesti Riiklik teaduspreemia teadlasrühma koosseisus 1968 professori kutse 1968 medal töövapruse eest 1988 ENSV teeneline teadlane 1988 Rahvaste Sõpruse Orden 1988 Eesti Teaduste Akadeemia medal 2004 Eesti Vabariigi teaduspreemia elutöö eest 2006 Valgetähe III klassi teenetemärk 2008 Tartu Ülikooli Suur Medal
TEADUS- ORGANISATSIOONILINE ja -ADMINISTRATIIVNE TEGEVUS	Viimastel aastatel pole
JUHENDAMISEL KAITSTUD VÄITEKIRJAD	DOKTORITÖÖD (nimi, aasta, töö pealkiri, kus kaitstud): Alates 1958. aastast on juhendamisel (ja kaasjuhendamisel) valminud ja kaitstud 47 füüsika-matemaatika- ja 3 keemiakandidaadi väitekirja, nende hulgas: Zaitov, F. 1958. Investigation of trapping centres and relaxation processes in alkali halide crystal-phosphors. Tartu University. (in Russ.). Švarts, K. 1960. Processes of luminescence quenching in alkali halide crystal-phosphors. Tartu University. (in Russ.). Jaek, I. 1962. Recombination luminescence of alkali halide crystals doped with mercury-like ions. Tartu University. (in Russ.). Liidja, G. 1961. Exciton interaction with microdefects in alkali halide crystal-phosphors. Tartu University. (in Russ.). Elango, M. 1964. Electronic and ionic processes at the radiation creation and thermal annealing of colour centres in NaCl single crystals. Tartu University. (in Russ.). Käämbre, H. 1964. Photoelectric phenomena and recombination luminescence of ionic crystals. Tartu University (in Russ.).

- Ilmas, E. 1966. Photon multiplication in crystal-phosphors. Tartu University (in Russ.).
- Trofimova-Eksina, T. 1966. Physical processes in ionic crystals under interaction with 50-5000 eV electrons. Tartu University. (in Russ.).
- Belkind, A. 1966. Electron emission and colour centres in alkali halide crystals under interaction with ionising radiation. Tartu University (in Russ.).
- Pung, L. 1967. Kaasjuhendaja Eljaševitš, M. A. Investigation of self-trapped holes and hole processes in ionic crystals by means of non-isothermal relaxation of EPR. Tartu University (in Russ.).
- Haldre, Ü. 1967. Investigation of electron and hole processes in luminescent ionic crystals by optical and EPR methods. Tartu University (in Russ.).
- Denks, V. 1969. Usage of electric fields for the investigation of quasi-particles in luminescent ionic crystals. Tartu University (in Russ.).
- Vitols, I. 1969. Investigation of electron-hole processes in alkali halide crystals. Latvian University, Riga. (in Russ.).
- Kuketaev, T. 1970. (kaasjuh. N. Luštšik). Spectroscopy of Cu^+ and Ag^+ centres in alkali halide crystals. Tartu University. (in Russ.).
- Jõgi, H. 1972. (kaasjuh. A. Malysheva). Electron-microscope and optical investigation of radiation defects in KBr crystals and sublimated layers. Tartu University. (in Russ.).
- Savikhin, F. 1972. (kaasjuh. I. Jaek). Linear and superlinear processes at the thermally stimulated luminescence of crystal-phosphors under photo-, γ - and α -irradiation. Tartu University. (in Russ.).
- Tšolahh, S. 1974. Electronic excitations and luminescence of lithium hydride. Ural Polytechnic Institute, Sverdlovsk. (in Russ.).
- Kuusmann, I. 1975. Spectral-kinetic investigation of cathodoluminescence of ionic crystals. Tartu University. (in Russ.).
- Kärner, T. 1975. (kaasjuh. A. Malysheva). Recombination luminescence and paramagnetic centers in irradiated MgO crystals. Tartu, Institute of Physics. (in Russ.).
- Ploom, L. 1978. (kaasjuh. R. Gindina). Method of growth and radiation defects in KCl crystals with the content of impurities of 10^{-6} - 10^{-8} . Tartu University. (in Russ.).
- Savikhina, T. 1979. Photon multiplication in luminophors based on metal oxides. Tartu, Institute of Physics. (in Russ.).
- Feldbach, E. 1983. (kaasjuh. I. Kuusmann). VUV luminescence of free and bounded excitons in magnesium oxide. Tartu, Institute of Physics. (in Russ.).
- Tajirov, M. 1983. (kaasjuh. J. Vassiltšenko). Low-temperature creation of Frenkel defect pairs by VUV radiation in KCl, KBr and CsBr. Tartu, Institute of Physics. (in Russ.).
- Makhov, V. 1984. (kaasjuh. Ju. M. Aleksandrov). Luminescence excitation and defect creation under synchrotron radiation (5-30 eV) in ionic crystals. Moscow, Lebedev

Institute of Physics. (in Russ.).

Mürk, V. 1984. Luminescence of ionic crystals under excitation by pulses of a powerful electron beam. Tartu, Institute of Physics (in Russ.).

Kolk, J. 1984. Low-temperature creation and transformation of paramagnetic radiation defects in KCl and RbCl crystals. Tartu University.

Baimakhanov, A. 1987. (kaasjuh. H. Jõgi). Electron-microscopic and optical investigation of defect creation under irradiation of KCl, KBr and RbBr by X-rays or XeCl-laser emission. Tartu, Institute of Physics. (in Russ.).

Nikiforova, O. 1989. (kaasjuh. A. Maaros). Growth of KCl, RbCl, KBr crystals of high purity and perfection and investigation of bivacancies in these systems. Tartu University. (in Russ.).

PUBLIKATSIOONID

TEADUSARTIKLID üldarv: üle 350